

Myroshnychenko U.O.

Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky

GENRE SYNTHESIS IN THE NOVEL «BLACK SWAN GREEN» WRITTEN BY D. MITCHELL

Summary

This article analyzes the modern novel «Black Swan Green». The problem of the genre has defined – the postmodern novel, which synthesizes signs of autobiographical novel, Bildungsroman, Gothic and historical novels. Signs of Bildungsroman were dominant. Other genre forms are auxiliary elements in revealing problems of identity formation in the environment.

Keywords: synthesis, an autobiographical novel, Bildungsroman, gothic novel, a historical novel.

УДК 001.4:005

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ПАРЦЕЛИ MANAGER/УПРАВЛІНЕЦЬ НА ПІДСТАВІ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПОНЯТТЯ MANAGEMENT/МЕНЕДЖМЕНТ

Сухачова Н.С.

Полтавський університет економіки і торгівлі

У статті здійснена семантична класифікація термінів парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, базована на мережній концептуальній моделі поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ. Досліджуване поняття розглядається як макроконцепт, або доменом, конституйований низкою парцел, зв'язаних між собою на підставі базисних пропозиціональних схем. У кожній парцелі виокремлені концепти, які належать до її ядерної зони та до зони поширення. Зона поширення специфікує ядерну зону парцели. Парцела MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ аналізується на предмет її термінологічної щільності.

Ключові слова: термін, англомова терміносистема менеджменту, концепт, концептуальна модель, парцела, семантична класифікація.

Постановка проблеми. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. знаменуються переходом до антропоцентричної лінгвістики, яка вивчає мови та фахові субмови у взаємозв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням та різними видами діяльності. Нині у термінологічних студіях поряд із традиційними проблемами розглядається проблема систематизації професійних знань на підставі концептуальних моделей [7; 8; 13; 14; 15], які дозволяють з'ясувати спосіб упорядкування термінів певної галузі в межах відповідної терміносистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із сучасних англомовних терміносистем є терміносистема менеджменту, динамічний розвиток якої супроводжується її взаємодією з іншими сферами людської діяльності. Англомова терміносистема менеджменту, перебуваючи у фокусі уваги сучасних досліджень, розглядалася в таких аспектах як: словотвірні особливості [5], у тому числі інновації [2; 6; 11], прагматико-дискурсивні [3; 5; 14], семантико-когнітивні [9; 12] та типологічні особливості [1; 10; 11]. Це свідчить про дослідження лише окремих її аспектів. Доробок цих досліджень доцільно поєднати в рамках комплексного опису структурних, семантичних і лінгвокогнітивних особливостей терміносистеми менеджменту.

Актуальність дослідження англомовної терміносистеми менеджменту зумовлена тим, що вона пов'язана майже з усіма сферами соціально-економічного життя суспільства, а тому потребує комплексного, системного аналізу, здійснюваного з урахуванням традиційних положень дериваційних і семантичних студій, а також нових положень когнітивної лінгвістики, яка є провідним напрямом антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому уперше представлено семантичну класифікацію термінів менеджменту на підставі мережної концептуальної моделі, яка структурує поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, що забезпечує єдність терміносистеми.

Мета статті. Головною метою статті є здійснення семантичного аналізу термінологічних одиниць однієї з парцел макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, а саме парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, яка характеризується значною термінологічною щільністю. Поставлена мета зумовлює необхідність розв'язання таких завдань: 1) встановити ядерну зону та зону поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ; 2) здійснити семантичну (тематичну) класифікацію досліджуваних термінологічних одиниць на підставі концептуальної моделі поняття MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ; 3) представити кількісний аналіз термінологічних одиниць, які входять до ядерної зони та зони поширення досліджуваної парцели.

Матеріал дослідження представлений 994 англомовними термінами менеджменту, відібраними шляхом наскрізної вибірки із 17 сучасних друкованих та трьох електронних лексикографічних джерел і наукової літератури загальним обсягом понад 8000 сторінок. Терміни належать до різних частин мови.

Моделювання концептуальної мережі макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, яка уможливує семантичну (тематичну) стратифікацію термінів, спиралося на методику концептуального аналізу, розроблену С. А. Жаботинською і названу семантикою лінгвальних мереж (СЛМ) [4]. У СЛМ для побудови концептуальних мереж вико-

ристовуються базисні пропозиції, які мають найвищий ступінь узагальнення, або схемності.

Концептуальна модель, яка упорядковує інформацію, представлену в макроконцепті MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ, слугує підставою для семантичної класифікації термінологічної лексики: парцели макроконцепту й узагальнені концепти у складі парцел формують поняттєві засади для семантичної класифікації термінів англійської терміносистеми менеджменту.

Компонентний аналіз лексичного значення терміна *management*, а також аналіз значень інших одиниць терміносистеми дозволили виокремити дев'ять парцел, які конституують макроконцепт MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ. Такими парцелами є: 1) MANAGEMENT / УПРАВЛІННЯ як діяльність, 2) MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, 3) GOAL / МЕТА, 4) ORGANIZATION / ОРГАНІЗАЦІЯ, 5) RESOURCES / РЕСУРСИ, 6) SUBORDINATES / ПІДЛЕГЛІ, 7) PRODUCTION / ВИРОБНИЦТВО, 8) RESULT / РЕЗУЛЬТАТ, 9) ENVIRONMENT / СЕРЕДОВИЩЕ.

До складу кожної з парцел макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ входять конкретні тематично близькі концепти, позначені термінологічними одиницями, значення яких специфікує зміст парцели. Серед понять, представлених у парцелі, є ті, що утворюють її ядрну зону. Вони позначаються низкою синонімічних лексем, які належать до змістового ядра терміносистеми. До складу парцели входять також концепти, пов'язані зі специфікацією ядерних понять, за якої останні набувають додаткових ознак – якісних, акціоанальних, локативних, видових тощо, позначених відповідними термінологічними одиницями. Ці концепти формують зону поширення парцели.

Результати аналізу термінологічних одиниць, які утворюють семантичні групи ядра та зони поширення парцели, демонструють, що з дев'яти парцел макроконцепту MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ однією з найбільш чисельних є парцела MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ (129 термінологічних одиниць).

Значна термінологічна наповнюваність цієї парцели свідчить про те, що суб'єкти управління, а також їх функціональні обов'язки є основними аспектами управлінської діяльності, спрямованої на досягнення мети, якою є успішний результат роботи організації. Семантична підгрупа «керівник» ядерної зони парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ містить синонімічні іменники на позначення особи керівника та групи керівників, а також відповідні прикметники і дієслова, дериваційно пов'язані із зазначеними іменниками. Семантичні підгрупи зони поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ містять терміни, які номінують різновиди керівних посад, характеристики керівника і поняття, пов'язані із процесом обрання на керівну посаду.

Ядрна зона парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ номінується термінами, які належать до семантичної підгрупи «керівник». До її складу входять іменники на позначення керівника-особи – *governor, head, leader, president, executive, official, director, manager / manageress, administrator, chairperson, organizer, superintendent, supervisor, entrepreneur, businessman, boss, chief*; іменники на позначення групи керівників – *administration, directorate, government, cabinet*; прикметники, дериваційно пов'язані із зазначеними іменниками, – *governmental, head, presidential, executive, official, managerial, administrative, entrepreneurial, chief*; дієслова, від яких вони утворені, – *to govern, to head, to lead, to preside, to execute, to direct, to manage, to administrate, to chair, to superintend, to organize, to supervise, to boss*. Різниця у значеннях іменників та відповідних прикметників полягає здебільшого в об'єкті керівництва та у керівних функціях.

Терміни *governor n, head n, leader n* позначають керівництво будь-якою групою людей – *governor n: one with supreme authority* [19, с. 602]; *head of public organization* [20, с. 248]; *a person who governs, especially: a) the chief executive of a state in the United States, b) an official appointed to govern a colony or territory, c) a member of a governing body; the manager or administrative head of an organization, business, or institution* [17, с. 208]; *head n: a person who is in charge* [21, с. 511]; *leader n: a person who manages or directs others* [21, с. 643].

Лексеми *president n, executive n, official n* мають у якості спільного семантичного компонента значення «обрання або призначення на посаду» та «високий статус керівника». Терміном *president n* може бути позначений керівник високого рангу, який очолює державу, корпорацію, університет т.п.: *the chief officer of a branch of government, corporation, board of trustees, university, or similar body* [17, с. 365]. Термін *executive n* підкреслює виконавчу функцію посадовця (посадовців), тобто те, що він має відношення не до встановлення, а до виконання законів чи рішень: *a person or group having administrative or managerial authority in an organization; the branch of government charged with putting into effect a country's laws and the administering of its functions* [23, с. 574]. Термін *official n* акцентує представницьку функцію посадовця – те, що він офіційно представляє очолювану ним організацію: *one relating to an office or a post of authority* [16, с. 1598]; *one who holds an office or position, especially one who acts in a subordinate capacity for an institution such as a corporation or governmental agency* [17, с. 322].

Терміни *director n, manager / manageress n, superintendent n, administrator n, chairperson n, principal n* позначають керівника, призначеного на посаду, ранг якого не є найвищим. Термін *director n* застосовується, якщо обрана на цю посаду особа очолює групу управлінців, котрі керують, як правило, бізнесовою організацією або промисловим підприємством: *a person chosen to direct or to manage an organization, industry etc.* [18, с. 385]; *the head of an organized group or administrative unit* [16, с. 412]. У значенні терміна *manager n* присутня інформація про те, що призначена на цю посаду особа керує бізнесовою організацією, підприємством, громадською організацією або очолює підрозділ компанії, відповідаючи за певну ділянку її роботи: *one who conducts a house of business or public institution* [19, с. 551]; *a person who handles, controls, or directs a business or other enterprise* [18, с. 648]; *a person employed to manage, i.e. to control or direct part or all of the work of other employees in a business, industrial concern or other organization* [22, с. 751]. Аналогічне значення має і гендерно маркований термін *manageress n: a woman who is in charge of a business* [17, с. 288]. Лексема *superintendent n* позначає керівника бізнесової структури (компанії), який здійснює її повсякденне управління: *a person appointed to carry out the day-to-day management of a company* [17, с. 477]. Термін *administrator n* пов'язаний з управлінням не стільки компанією чи підприємством, скільки неприбутковою або громадською організацією: *a manager who works in public (government) or nonprofit organization rather than in a business firm* [18, с. 23]. Лексема *chairperson (chairman, chairwoman, chair) n* застосовується на позначення громадської керівної посади (керівник зборів) або офіційної керівної посади в небізнесових структурах: *the chief officer of a company, who is responsible for deciding and carrying out company policy* [21, с. 229]. Схоже значення має іменник *principal n: one who holds a position of*

presiding rank, especially the head of an elementary school or high school [17, с. 370].

Терміни **organizer n**, **supervisor n**, **controller (comptroller) n** призначені, як правило, для позначення керівників нижчого рангу, за якими закріплені не комплекс загальних управлінських функцій, а лише якась одна з них – **organizer n: a person who organizes** [17, с. 329]; **supervisor n: a person who exercises control over workers** [16, с. 1864]; **a person with authority who watches other work to make sure a job is done properly** [21, с. 1751]; **controller (comptroller) n: a person in charge of an organization's finances** [23, с. 118].

Лексеми **entrepreneur n** та **businessman n** називають керівника бізнесової структури, який може одночасно бути її власником – **entrepreneur n: the owner or manager of a business enterprise who, by risk and initiative, attempts to make profits** [22, с. 143]; **businessman n: a person who works in business <...> especially at the executive level** [20, с. 81]; **a person engaged in commercial or industrial business (especially an owner or executive)** [22, с. 704].

Лексеми **boss n** та **chief n** є неформальними назвами керівника організації, застосовуваними зазвичай підлеглими: **boss n: a person who exercises control over workers** [16, с. 63]; **to subordinate, managers are bosses** [18, с. 8]; **chief n: a person who is in charge** [20, с. 102]; **head of an organization** [21, с. 251].

Терміни **administration n** – адміністрація, **directorate n** – директорат, **government n** – уряд, які позначають групу керівних осіб, за своїм значенням схожі з тими, що називають керівників особу. Термін **cabinet n** – кабінет, вживаний у сфері політичного керівництва, є синонімом терміна **government n**.

Зона поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ позначається термінологічними одиницями, які відносяться до таких семантичних підгруп:

• «різновиди керівних посад»: наприклад: **business-manager n** – управляючий директор, комерційний директор; **sub-manager n** – помічник керівника, помічник завідувача; **cochair n, v** – співголова, співголовувати; **depute n** – депутат; представник; замісник, виконуючий обов'язки; **headship n** – керівництво; керівна посада;

• «характеристики керівника»: наприклад: **employee-centred adj** – сконцентрований на ро-

бітниках (характеристика керівника, який велику увагу приділяє взаємовідносинам між співробітниками та їх задоволенню умовами праці); **job-centred adj** – сконцентрований на роботі (характеристика керівника, який головну увагу звертає на роботу, яку виконують його підлеглі); **liberal adj** – ліберальний, демократичний; **acting adj** – (тимчасово) виконуючий обов'язки;

• «обрання на посаду»: наприклад: **electorate n** – електорат, виборці, контингент виборців; **appointee n** – особа, яка призначається (призначена) на посаду; **inductee n** – людина, яка призначається на посаду; **appointed adj** – призначений (на посаду); **to deelect v** – звільняти особу з виборної посади.

Загальна кількість термінологічних одиниць, які номінують парцелу – 129 (ядерні поняття – 44 терміни, зона поширення – 85 термінів).

Висновки і пропозиції. Кількісний аналіз термінів, які належать до семантичних підгруп, котрі номінують концепти ядерної зони та зони поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ, дозволив отримати такі результати. Семантична підгрупа «керівник» ядерної зони парцели містить синонімічні іменники на позначення особи керівника та групи керівників, а також відповідні прикметники і дієслова, дериваційно пов'язані із зазначеними іменниками. Семантичні підгрупи зони поширення парцели MANAGER / УПРАВЛІНЕЦЬ містять терміни, які номінують різновиди керівних посад, характеристики керівника і поняття, пов'язані із процесом обрання на керівну посаду. Найбільш чисельними семантичними підгрупами зони поширення цієї парцели є семантичні підгрупи «різновиди керівних посад» і «характеристики керівника», що говорить про значимість посади керівника в будь-якій організації.

Дослідження англомовної терміносистеми менеджменту здійснювалося на основі аналізу термінологічних одиниць, відібраних із сучасних друкованих та електронних лексикографічних джерел і наукової літератури, тому перспективний напрямок подальших досліджень вбачається в комплексному вивченні термінів менеджменту під час їх реалізації у фахових і нефахових дискурсах. Крім того, перспективним є поширення використаної в дослідженні методики аналізу на компаративні студії.

Список літератури:

1. Агеева О. О. Особенности эквивалентной соотносительности экономических терминов английского и русского языков: на материале терминологии «управление персоналом»: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Агеева Ольга Олеговна. – М., 2009. – 165 с.
2. Белозьоров М. В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурний, семантичний і соціофункціональний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германська мова» / М. В. Белозьоров – Київ, 2003. – 20 с.
3. Евдокимова И. Ю. Антонимии и оппозитивные отношения в дискурсе (на материале учебных текстов по теории менеджмента) / И. Ю. Евдокимова // Вісник Харківського державного університету: зб. наук. праць – Х.: Константа. – 1998. – № 406: Проблеми мови, мовленнєвої діяльності та викладання іноземних мов. – С. 42-44.
4. Жаботинская С. А. Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции) / С. А. Жаботинская // Cognition, communication, discourse. International On-line journal – Когниция, коммуникация, дискурс. Международный электронный сборник научных трудов. Харьковский национальный университет имени В. Каразина. – 2013. – № 6. – С. 47-76.
5. Житнікова К. В. Особливості термінотворення у сфері менеджменту та маркетингу (на матеріалі англомовних періодичних видань) / К. В. Житнікова // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету: мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ. Сер. Філологія. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць – К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. – № 6. – С. 112-114.
6. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 226 с.
7. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології): [монографія] / В. Л. Іващенко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2006. – 328 с.
8. Ивина Л. В. Лингво-когнитивные основы анализа отраслевых терминосистем / Л. В. Ивина. – М.: Академический проект, 2003. – 301 с.
9. Извольская И. В. Особенности формирования англоязычной терминологии социального управления: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Извольская Ирина Вадимовна. – М., 2007. – 197 с.
10. Клименко Е. О. Концепт «менеджмент» в американской и русской лингвокультурах: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Клименко Елена Олеговна. – Волгоград, 2004 – 221 с.

11. Костьева М. А. Концепт «трудовые ресурсы» и его реализация в языке и культуре в сопоставительном освещении (на материале английского и русского языков): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / М. А. Костьева – М., 2008. – 26 с.
12. Косякова В. П. Особенности управления человеческими ресурсами в когнитивном аспекте: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Косякова Виктория Петровна. – М., 2006. – 220 с.
13. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 256 с.
14. Науменко Л. П. Сучасний англомовний бізнес-дискурс в комунікативно-прагматичному та концептуальному висвітленні: [монографія] / Л. П. Науменко. – К.: Логос, 2008. – 360 с.
15. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя, 2008. – 332 с.
16. American Heritage Dictionary of the English Language. – 3-d ed. – Boston: Houghton Mifflin, 2009. – 2184 p.
17. Longman Business English Dictionary. – Harlow: Longman, 2000. – 533 p.
18. Miller Donald S. Fundamentals of Management: a Framework for Excellence / S. Miller Donald, E. Catt Stephan, Carson James. – Minneapolis: West publishing company, 1996. – 457 p.
19. Oxford Dictionary of English Etymology / ed. by C. T. Onions. – Oxford: Clarendon Press, 1998. – 1024 p.
20. Oxford Dictionary of Business and Management. – L.: Oxford: Oxford University Press, 2006. – 4-th ed. – 565 p.
21. The New Oxford American Dictionary / ed. by E. Jewel, F. Abate. – N. Y.; Oxford: Oxford University Press, 2001. – 2023 p.
22. Pearce John A. Management / John A. Pearce, Richard B. Robinson. – New York: Random House: Business Division, 1989. – 773 p.
23. Webster's New World Dictionary of the American Language / ed. by D. B. Giralnik. – 2-nd ed. – New York: Prentice Hall Press, 1996. – 1692 p.

Сухачева Н.С.

Полтавский университет экономики и торговли

СЕМАНТИЧЕСКАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ ПАРЦЕЛЛЫ MANAGER / УПРАВЛЕНЕЦ НА ОСНОВЕ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МОДЕЛИ ПОНЯТИЯ MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ

Аннотация

В статье осуществляется семантическая классификация терминов парцеллы MANAGER / УПРАВЛЕНЕЦ, основанная на сетевой концептуальной модели понятия MANAGEMENT / МЕНЕДЖМЕНТ. Исследуемое понятие рассматривается как макроконцепт, или домен, конституированный рядом парцелл, которые объединяются в концептуальную сеть на основе связей, представленных рядом базисных пропозициональных схем. Содержание парцелл определяется концептами, формирующими их ядерную зону и зону расширения. Зона расширения специфицирует понятие ядерной зоны парцеллы. Парцелла MANAGER / УПРАВЛЕНЕЦ анализируется на предмет ее терминологической плотности.

Ключевые слова: термин, англоязычная терминосистема менеджмента, концепт, концептуальная модель, парцелла, семантическая классификация.

Sukhachova N.S.

Poltava University of Economics and Trade

SEMANTIC CLASSIFICATION OF TERMS OF THE PARCEL MANAGER GROUNDED ON THE NETWORK MODEL OF MANAGEMENT

Summary

In the article a semantic classification of terms of the parcel MANAGER grounded on the network model of MANAGEMENT was proposed. The investigated notion is regarded as macroconcept or conceptual domain constituted by a number of parcels linked by basic propositional schemas. Each parcel retains concepts that belong to the central zone of the parcel and its extension. The latter specifies the central zone of the parcel MANAGER. The parcel MANAGER was analyzed for the purpose of its terminological density.

Keywords: term, English terminological system of management, concept, conceptual model, parcel, semantic classification.